کاڼي دل

پیرا لسبي خوند نه کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکيټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوندونه کوي
شاعر : اظهار الله اظهار
ټائټل : محمد فهیم انصاري
ترتیب : محمد ایاز غزل ، شکیل احمد نایاب
اهتمام : پروفیسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال
پروف ریډنګ : نوشاد حکیم ، پروفیسر سید ایوب شاه
رومبے اشاعت : ۱۵ اګست ۲۰۰۰ء
پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډیمي پېښور
قیمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه
اظهار الله اظهار لیکچرار اردو څانګه اسلامیه کالج
پېښور یونیورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

دَ هاغې دروند پلار په نامه چې وائي
" دَ محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي "[1]

* * *

دَ خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هیڅ نهٔ دي پکار بچیه
رب دې ودان کړه زما هر څهٔ ته ئې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره دَ قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

---

[1] دا زما دَ والد صیب پروفیسر انعام الله جان قیس صاحب شعر دے چې دَ هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بېلتون" کښې چاپ دے - اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو
تېروتنې او نیوکې

د هایکو ساخت او هیئت څهٔ دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زیږولې ده. څهٔ تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بېخي ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړلي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي د تکرار د بې خوندئ او د نظر د ستومانئ سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هایکو ړومبئ مجموعه "راته غوږ ونو کښې ښکړي شړنګوي" کښې چاپ شوے دے. بایدچې او لوستلے شي. او بیا په تېره تېره د ښاغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هایکو په مجموعه "د ښائستونو د صحرا وریځې" کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کتابي هوارولي شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هایکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هایکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زهٔ د هایکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هیڅ هم نهٔ وي او زما دغې خبرې سره به بېخي نهٔ متعارض کېږي چې ګني زما دا لیک په هایکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې د هایکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستلې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هایکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمئ باندې میني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ د خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف خلاف ده بلکې د نااهلئ د پېټو دو په ځکه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ایښودلو ناداني ده او د ټپې سره د دښمنئ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هایکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې جائزه يې واخستلې شي. خوله هر څه نه وړاندې زه ښاغليو ناقدينو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصّل او مدلّل جوابونه ما په خپل مضمون "هايکو د پښتو ادب کمپيوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي او د تصفيه شوو اختلافاتو دې په بيا بيا يې ځايه ګردان نه کوي ځکه چې نو اُو دې بنائي چې زه په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تيندک شوے يا په کومو کومو ځايونو کښې تېر وتلے يم. زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صيب په دې باب کښې ليکي.

"راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي، نوم هم ښائسته او د ټائټل کټ اپ هم ښائسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ماکوم تبصرې پرې ولوستې يا واورېدې د هغې په باب به زه څه ووايم، خو دا به ووايم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې د دغو ښاغليو معترضينو د قانع کولو دپاره مواد شته."[سم]

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقيقت څرګند کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هايکو شاعر ژوندے او معلوم وي."[سم]

لهٰذا ګنې ناقدينو ددې خبرې په ترڅ کښې سنجيده او طنزيه

ردّ عمل ښکاره کړو. د مثال يو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔"[۳]

دويمه حواله:

"موږ خلق خو په نوم مړه يو او د ټپې د خالق نوم چا ته نه وي معلوم نو د چا کار څه دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هايکو يې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړي دي."[۴]

د حيرانتيا خبره دا ده چې ګران تنقيد کوونکو ښاغليو اخر څنګه دا فرض کړه چې کښې اظهار الله اظهار په فائي ژوند کښې د ټپې د اهميت نه انکار کوي. د خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هايکو په تخليقي سطح د فرد د انفراديت نفي نه کوي او خود نمائي چې د تخليق کار فطرت دے ورته هايکو کښې د تسکين موندلو زياتې موقعې په لاس ورځي ګنې نو دغه معترضين دې په خپل ګرېوان کښې سر دننه کړي او اُودې وائي که چرې د پښتو ژبې يو شاعر اديب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هايکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغيره ليکي نو

هغه به کښې د پښتو د ادب پنګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمایه نهٔ شي تسلیمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څومره پکښې هم د پښتنو د تاریخ ، ثقافت ، تهذیب ، رسمونو او د مذهبي ، سماجي او نفسیاتي رویو انګازې ولې نهٔ را پورته کېږي . خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي . اخر کوم څوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د دې رنګا رنګ اصنافو د سپړدو نه سپوره پاتې شي . اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حیثیت برقرار ساتي . نو بیا په دې کښې د اعتراض څهٔ ګنجائش دے دې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نهٔ ورکېدلو او د خپل ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے . لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي بناغلي معترضین دي که اظهار الله اظهار .

راقم الحروف لیکلي وو

"ټپې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے دے هایکو په آفاقي تناظر کښې د دنیا د هرې ژبې ، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولې دي ."[۵]

ددې خبرې په ترخ کښې بناغلے اسیر منګل لیکي :

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے ۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی ۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے ."[۶]

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب بناغلي اسیر منګل کوي . هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعوٰی کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې . مقصد مې دا وُ چې هایکو د دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه د بین المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو ، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده . او هغه هم د بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره . اوس که زما دې خبرې سره بناغلے اسیر منګل اتفاق نهٔ لري نو بیا دې ماته په انګرېزۍ ، اطالوي ، فرانسیسۍ ، جرمني ، روسۍ ، چینۍ ، فارسي ، اردو او د دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې اوښائي ولې ددې

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکل شوي دي او لیکل کیږي. چې کوم مثالونه يې شته. زما په خیال بناغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلو خبرو هغه عبارتونه ئې دوستانو ته چې د هغوئ ناکلي شوي مقصد ته یې تقویت رسیږي.

ګران بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون اُفق اینډر کو هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید چې جبر کلي کړي دي. لیکي:

"نن اُفق اینډر کو میتیر نژدې هوم کښې زیږېدلي غني هایکو د فحاشۍ اعلى ترينې نمونې دي بلکې دا به په ډوق سره ومنلے شي چې اُفق اینډر کو میتیر نژدې هوم کښې زیږېدلي غني هایکو ته بیلو پرنټ ویل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په مشاهده کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا هغه فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نو اره صنف دے چې غني هیکو ئې د فحش ګوئي دپاره خاص کړے دے."

زه دا ویل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې څېړنه اعلى و ارفع ادبي لیکنې باندې لږ غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د خندنې ور اقدام دے دغه

رنګ د ادب د ښېرې نظریې ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح غني ته د فحش ګوئي نسبت کړے دے او بیا ئې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تیر وتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمنځه فرق نه کول راته هم یو لوے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او ټک لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورزوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې نوره وېتل زیات مناسب دي البته که دغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند ورځې حالات اوښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړو ځونو پکښې په داسې هنر اوښندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کیږي نو دا به فحش لټو پېر نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زیور" ته

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور دَچا وي لهٰذا دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع او بل موضوع ته اپروچ ـ اوس که یو ښهٔ خیال ته غلط اپروچ اوشي نو ښهٔ خیال به په دې سبب ګنده کیږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې دَ غلطو اندازو سر غوځول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې دَ راقم الحروف په کومو هایکو باندې دَ فحش ګوئي تهمت لګولے دے دَ نمونې په ډول ترې یو دوه هایکو وړاندې کیږي.

وادهٔ کښې پام کوه ناوخته نهٔ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبهٔ نهٔ راځي
نو دَ کوهي ټولې چینې اوچې شي

زهٔ نهٔ پوهیږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې بحث ته را اوپارولو چې نقل کړے شوې هایکو کښې فحاشي ده ـ چې نه ئې لفظیاتو کښې دَ هوسناکۍ څهٔ ترغیب شته او نهٔ ئې معنٰی دَ شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده پکښې دَ خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم دَ وینا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو وادهٔ ورله اوکړه ـ ځکه چې زما په خیال ورستو ترې ګنې پیچیدګۍ هم پیدا کیدے شي.

بله هایکو :-

کرښې له سر راوړهٔ نادانۍ ګنې
ګړک چې دَ کوهي چړګې نهٔ ماتیږي
ورله په پوزه کښې ښېله ورکوي

چې پکښې دَ جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے دے چې په ښځو پړې نهٔ دي سستول پکار ګنې نو مازغهٔ ئې خرابیدے شي ـ خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې دوستونکي چغیله اووائي چې فحاشي زما په هایکو کښې ده که نه دَ ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بهر تقدیر که زما په هایکو کښې دَ جاپاني حیاتو دَ ادراک او اظهار سره سره دَ فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته مې دې توبه وي ـ بلکې زهٔ دَ دا رنګ هایکو دَ Disone کولو اعلان کوم.

البته دَ ښاغلي مشتاق مجروح صیب دا دعوې بیخي بې ځایه ده ـ چې ګنې په پښتو کښې دَ فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نهٔ ده خوره کړې مګر هایکو کښې دا سې کیږي.

زهٔ پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلسفي شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا دَ هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امیزشونه دي تر کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینډ Defend کولے شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

دوېمه خبره دا ده چې بناغلی مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا خو کېنې هغوي فقط نفس ګڼي او برګزیده ټپې او رېدلې او لوستلې دي او یا ګڼي د ټپې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري. د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نه دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو کښې شمېرلے کېږي.

یا قربانے :

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه ،
پېریان پرې ناست دي اثرې به شي مېنه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه ،
ماله بې ننګه اشنا غېږ نه راکوینه
سورے سورے په ګولو راشې ،
چې پرهار ونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفایه کښې ګڼ تاویلات او توجیهات وي ګڼي نو دا به مني چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو نخش ګویي نه ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پټکے په سر دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نه ده پاتې شوې. اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا اړخونه دي خو منبع ئې یوه ده یعنې جنس. او س که د جنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي. دغه وجه ده چې د جذباتو په غور ځنګ کښې ځنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه راښکل ګرانه شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الاثش نه بچ ساتل پکار وي ګڼي نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د اُنې ایزرکو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي؛

"زموږ د پښتو نوؤ لیکونکیو د هایکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ متقدمینو دومره څه وېلي دي چې اوسنو لیکونکیو ته ئې څه پرېښي نه دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ماته ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره یې ولې د ادبي اصنافو قات راغلې دې چې اوس د جاپاني صنف نه کار اخستې کېږي. چاربېته مره شوې ده، رباعي نشته، قصیدې ختمې دي بېکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع ازمائي نهٔ شي کولې نو د پښتو خالص خپل صنف ټپه چې د هائیکو نه مختصره هم ده په هغې کښې دې طبع ازمائي کوي.[۹]"

زهٔ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او لیکلې شي خو په دې کښې څوک څهٔ کولې شي چې اوس نوې کُول د ټپې په مقابله کښې د هائیکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهٰذا بېکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او د عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولې شي او بیا دا چې لوئې تحریکونه په مخالفتونو نهٔ مرې بلکې نوره وده او زور موي.

محترم کیف د بناغلي مضمون نګار د حوالې ددې لیک نه قدم په قدم د هائیکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه پټ عناد راڅرګندېږي چې د اُنې اینه کو لیکلو باعث او محرک ګرځېدلې دې. بیا هم بناغلي مجروح چې د محترم ډاکټر اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زهٔ پرې اعتماد کوم اوس هغوي پوهه شه او بناغلې ډاکټر اسرار. البته دا خبره چې نو وارد صنف هائیکو ته د نوؤ لیکونکیو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمینو ورته د وېلو دپاره هېڅ نهٔ دي پرېښي اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو نه سترګې پټول دي. چې ګني د هر دور د ادب خپلې تقاضې اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرّیلزم، ترقي پسندۍ ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازمې وغیره کوم فکري او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړې دې متقدمینو د هغې خوب هم نهٔ وُ لیدلې او د هغوي د خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نهٔ بربنېدل زهٔ دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته مستقل او پاخهٔ بنیادونه وربخښلي دي او راتلونکي کُول ته لارې اساني کړي دي خو دا دعوې چې ګني د شعر او ادب د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هېڅ نهٔ دي پرېښي زیاتې او سینه زورې ده.

ډاکټر صېب زمانه زیات په دې خبره پوهه دې چې نن او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا د کومو پېښو سره مخ ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمینو زمانه کښې چرته وې او چونکې ادب ماضي سره سره د

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عصري او زماني پېښو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري پېښې به د تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخا تېروي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګنې نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صېب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او يو نه ختمېدونکے جمود به ئې په اعصابو لکه د خېټې ناست وي. دا حقيقت هم دے چې دا سې سوچونو پښتو ادب ته لوئے زيان وررسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نيم پخته اعتراض يو بل اړخ دا هم دے چې نوي ليکوالي هايکو ځکه ليکي چې ګني د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقيقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې نن سبا کوم نمائنده هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنيا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً رياض تسنيم، محمد اياز غزل، شکيل احمد ناياب عامر ګمايانے، جنرال عبدالصمد مؤمند، نجيب الله عامر زبير حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "ستړګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورمبنی انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هايکو ليکونکي ټول سايکو دي. نو دا د هايکو تخليق کونکيو د ذهني او نفسي کېفيتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ يوه کړۍ ده چې د هايکو خندونکي ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې بناغلے ډاکټر صېب د ايم. بي. بي. ايس ډګرئ ترلاسه کړې ده او سيکاټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښې يو څانګه ده خو دا هم حقيقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صېب چرته هم پروفيشنل سايکاټرسټ نه دے پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ريټائرمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پريکټس هم نه دے کړے او نه د هايکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر څنګه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق وړے شي چې هايکو ليکونکي ټول سايکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخليقي صنف کښې ځان له د ځاے پيدا کولو خواهش لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هايکو سره د سايکو د قافيې د سمون په وجه مزاح پيدا کول غواړي نو زه په ادب ورته زړه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کولو دغه وسیله او تې آف فېشن ګڼل کېږي او مالفرض
که د مزاج پیدا کولو دغه استدلال کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم اووائي چې د غزل لیکونکي مجبل وي د تکل لیکونکي
رل ماس وي او د ټپې خالق ګېږ وي علی هذا القیاس ولې دا
به د مزاج پیدا کولو ډېره پېړوتې حربه او وسیله وي
او هغه مزاج چې مبنې په نېغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هېڅ سمون نهٔ لري.

تر څو پورې چې د الې اینډ کو هائیکو د مضمون نګار
ښاغلي شتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتیاج تعلق
دے چې کښې چاربېته، قصیده، رباعي او ټپه څهٔ مړهٔ
شوي خو نهٔ دي چې لیکونکي جاپاني صنف هائیکو لیکي.
ډېر بې ځایه په دې دے چې یو هائیکو لیکونکي هم دا نهٔ
دي وېلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې
طبع ازمائي نهٔ کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک اووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغېره نهٔ کوي. بلکې ددې په ځائے دې کُشتي
مېږغېږ کباړي او ګولۍ ډنډه وغېره کول شروع کړي چې
چرته روایت ئې ختم نهٔ شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ماکنزتم" غوندې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکونکے ښاغلے شتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هېڅ نوم، ادبي حېثیت او درک ئې نهٔ دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تېښته ده. زما په خیال دغه رنګ ښاغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
یوې تراشلې شوې مجسمه کښې ئې د هائیکو خلاف خپل
ذاتي جذبات ورانګندي کړي دي خو سره څه اووائي زمونږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې مونږ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفېسر ښاغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې
د هائیکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هائیکو سره نزدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هائیکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هائیکو کښې صرف درې مصرعې وي. رومبۍ
مصرعه کښې پنځه، دویمه کښې اووهٔ او دریمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. رومبۍ او دریمه
مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دویمه یا منځنۍ

Scanned by CamScanner

ئې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوي مثله
اوږده دي يعني هايکو د هيئت او موضوع دواړو
په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقارب
د دې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع = ۵
فعلن فعلن فعلن فع = ۷ } ۱۷
فعلن فعلن فع = ۵

خو د دې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي
اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ خ[۱۰]

د پروفيسر صيب فرمودات په سر سترګو خو ډېرې
نيمګړتياګانې په کښې محسوسېږي او يو ځاے نيم کښې په
کښې د تحقيقي سپرټ خلاف د سهولت احساس هم پټ
پټوې کوي د دې نه علاوه د هغوي د حوالې دا يک يو فني
تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفيسر صيب د هايکو هيئتي
ادلون بدلون ساختياتي تبديلۍ او ټيکنيکي ارتقا په
نظر کښې نهٔ دے ساتلې ګنې نو هايکو به ئې د اوولسو څپو[۱۷]
او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نهٔ
راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايکو د صنف
نه د يو خاص مکتبهٔ فکر تړلې شوي قيود او حدود نه
پورته کول غواړي. ګنې نو د جاپان دوه مينې هايکو ليکونکي
باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې
اهم دے. دغه ترتيب حرفِ آخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي
ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو
ليکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه
د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا ئې هم وضاحت
لازمي پکار وُ.

بهرحال پروفيسر صيب چې د هايکو دپاره د بحرِ متقارب
د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې ئې د همايون هياد
صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده - دواړو کښې هيڅ تړون
او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه
اوزانو د نغې قسمونو سره هم آهنګي نهٔ لري او مطلق د
بحر متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه
چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې
په دغه تجويز شوي بحر باندې بېخي تقطيع نهٔ کېږي.
هايکو ده.

همدرد ئې نوم دے
په مينه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې پنځه نه بلکې تسبیب ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو ادا نه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت اوغورځیږي خو همیشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د پروفیسر صیب په کوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمېر به ئې اوولس نه بلکې شل وي۔ ددې ټول بحث مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په غاړ کښې دیکه کول نهٔ دي پکار۔ اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هئیت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکلې که ازادې او معرّا هایکو پابندي پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبي یا وصف غیر فطري اصنافو او هئیتونو له په زړهٔ کښې ځرته هم ځاے نهٔ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او هئیت به پاتې کیږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت اوساتلے شي له څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف ۔

بناغلے پریشان داوُدزے لیکي:

" د بناغلي اظهار دا هایکو مي ځکه د درې مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړې چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځاے شوے دے "[21]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پریشان یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے۔ بیا هم د هغوي د منقولراے نه ددې غلط فهمۍ خورېږي او اندېښنه ده چې ګنې په هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي بلکې هایکو د نیمګړو مضمونونو یو ټت او ورک تصویر وي ۔ ممکنه ده چې د هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د پام ګرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه نه دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګنې د هایکو بنیادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګړي ارتقائي مرحلې تر سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانهٔ انځورونه هم راښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کیږي چې په هایکو کښې دې پوره مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي ۔ لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کیدے ۔

پاتې شوه د بناغلي پریشان صیب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې هر دري مصره ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې د هایکو خپل داسې ساختیاتي کړه وړه، نفسیاتي ماهیتونه تیکنیکي غوښتنې او داخلي اړخونه دي چې عام دري مصره ایز نظمونه يې په اسانه نهٔ شي زغملے.

د مېرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ټپه واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده خو د هایکو د اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم د تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[۱۳]

چونکې مېرمنې سلمٰی شاهین د روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپې راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره يې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي د هایکو دوستو له هم ډېر خپل قیمتي وخت ورکړے نو د تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او د هایکو په سلسله کښې به د خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم څيزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې د هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره د ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې د دوستونکي ذهن پخپله دغو سلسلو کړو خپلو کښې رایو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلېدي توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالې ثابتې شي. او د مضمون د نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته د ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسېږي نو څهٔ د فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته د زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي ګنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صېب د ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې د پښتو ژبې اولنۍ د هایکو مجموعه ده) د هایکو د صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي. د هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پېرایه کښې ضائع کړيدي.

د حېرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلې دي چې ګنې تخلیقي روح د یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که د یو معلوم هئیت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره د رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي.[۱۴]

Scanned by CamScanner

د سائل صیب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د جوسې خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي کنې نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه او غورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهرحال که یو تخلیقي غورځنګ د هائیکو پیرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربېتې یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم ئې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پېدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پیرایه او هرچرته وي خپل قدر او قیمت نهٔ ورکوي. البته د جوهرې د نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو وئیلي دي چې لعل په ایرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعوٰی کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو اېرې به د هائیکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هائیکو په ورستو د یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هائیکو شاعرانه خیالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نهٔ وه نو د سائل صیب

د تنقید نه پس به چا هم هائیکو نهٔ وه لیکلې خو ثابته شوه چې د خیال لوړوالے، د جذبې افاقیت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخلیق د زړهٔ چاؤدون څرېکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو واړه رنګونو په سبب سپرلے وي اوس که څوک وائي چې د ګلاب د ګل وړمې دې په هر ګل کښې پېدا شي کنې نو ټول ګلونه به د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څومره بې ځایه به وي.

محترم بناغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم یو ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بیا هم د ټپې د مدافعینو په صف کښې او دربدل غواړي (اګرچې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هیڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

بناغلے د ورځپاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هائیکو خلاف په داسې استهزائي پیرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

" ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُر مغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزّل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں۔ ٹپہ پختون جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ ٹپے اور ہائیکو میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں۔۔۔۔۔۔۔۔ اور فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق دینا عقلمندی نہیں۔"[۱۳]

زما په خیال بناغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور پکار وُ چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زور اور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه، چاربېته، قصیده او هایکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے اوس که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې په هایکو کښې ساه اوچې ـ ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے ـ بحر کیف زهٔ بناغلي اباسین ته داسې څۀ شمیره ټپې په ګوته کولے شم چې هیڅ ادبي بنګلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم د ټپې وېلو نه انکار اونکړي ـ اوس که محض د ټپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به ولې کېدل ـ مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري ـ اوس که څوک نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي ـ

بناغلي اباسین په ټپه کښې د تغزّل د موجودګۍ دعوی هم کوي چې مناسب نهٔ ده ـ په اصل کښې تغزّل د غزل سره تړلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي ـ هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي اوس که بناغلي اباسین دا نهٔ ویل غوښتل چې په ټپه کښې تبب یا ټپبّب وي نو بنهٔ په سهولت ئې دا وئیلے شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي ـ ممکنه ده چې د بناغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق وي ـ هسې څوک ته څوک تغزل ثابتول غواړي ـ نو په کاڼي هوا، چینه، اواز، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نهٔ شي ـ بحر حال د بناغلي دې خبرې سره څو قطعاً اتفاق نهٔ شي کېدے چې د هایکودې اروهمرو درې مصرعې وي ـ باید چې هغوئي د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه ـ بله د تعجب خبره بناغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے۔" کېدے شي چې د بحرونو نه د بناغلي مراد د ټپې سلابونه یا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تري را پيدا کېږي چې کښې يوه ټپه په ګڼو. بحرونو کښې ليکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلے په دا قسمه جملو نظر ثاني ضرور کوي. بناغلے دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د يا قربان نه علاوه يوه نيمه مصرعه وي - بيا که هم بناغلے اباسين په خپله خبره او درېږي او وائي چې نيمه مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بيا به راسره دا هم مني چې ټپې کښې د يا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر لړې مختصر او د دوېږي مختصر مصرعې په معکوس ترتيب سره. ولې دا دعوئ به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو د ټپې دعوئ.

بناغلي اباسين د فيثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه تخليقي ګڼلې ده. او د هغې ئې ځايه اطلاق ئې په شعري اصنافو کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلے شي نو پښتانهٔ به د خپلو ګڼو شعري او نثري اصنافو نه لاس ونه اوويني. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هايکو طلاق ورکول عقلمندي نهٔ ده خو سوال دا راپيدا کېږي چې اخر هايکو ته د ټپې مېړهٔ يا خاوند ويل کومه هوښياري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي ته نهٔ وي حاصل. بلکه اهمه خبره په دې سلسله کښې دا ده چې اباسين صيب د تنقيد په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هايکو غريبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي سيمه کښې ښځو ته د طلاق حق نهٔ وي حاصل. او بيا ټپه خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې بناغلي اباسين څه خفيه قانون سازي کړې وي. ايا دا داسې خبرونه دا نهٔ ثابتېږي چې د ټپې په مينه کښې ځنې بناغلي هم د ټپې پښې را کاږي چې د سړي پرې زړهٔ خوږ شي.

ګران بناغلے اباسين خپل کالم کښې وړاندې ليکي!

" هايکو کی گاڑی تين پہيوں سے چلتی ہے . جس کو ہم دوسرے لفظوں ميں رکشہ بھی کہہ سکتے ہيں - رکشہ بمشکل تمام تين سنگل سواريوں کا متحمل ہو سکتا ہے......... ٹپے کی مثال موٹر سائيکل کی ہے جس پر بہ يک وقت تين سے زيادہ افراد بھی سفر کر سکتے ہيں...... موٹر سائيکل رکشے کی نسبت زيادہ ہوادار اور تيز رفتار بھی ہوتا ہے....... ہايکو ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہيں بنايا جا سکتا. ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو يہ ٹپے کا نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے يہ اپنا وجود منوانے کے قابل لگتی ہے." [۱۴]

زهٔ منم چې تشبيهه چرته هم تامنه وي خو اباسين صيب چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غير ادبي او عاميانه تشبيهه راوړې ده - سنجيده ذهنونه به پرې ضرور بد وائي - خاصکر په تشبيهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې
ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې
لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین
به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د
موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي.
ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا
صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي
چې په موټر سائیکل د درېو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے
شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې
ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر
سائیکل د درېو نه زیات کسان سورَوي او که چرې داسې هم
اوشي نو ایا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره
ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو
نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل
د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے
خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے
اباسین ټپه چالاکي کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف
کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو د ټپې
کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے
زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ
ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کړه که د سر دښمن هم پناه
واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه
حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل
کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. اوس که
بالفرض ټپه هایکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به
د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم د
قدر وړ اوګرځي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هایکو
وجود د ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې
هایکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي
منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه
یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې
د ماډرن سنسبلټۍ او جدید حیاتو په حواله هایکو د
ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي
اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګڼي د ټپې په
موجودګۍ کښې هایکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے
په دې حقله د ښاغلي زبېر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه
ده. لیکي :-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکوالو ډرېکه،
"څریکه" "ترائیلي" او هایکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي لګیا دي.
دغو اصنافو کښې "څرېکه" او "ترايیلې" داسې وُ
چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه
ئې مخ په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو
او لا ئې په سر کښې پوړۍ نهٔ ده وهلې چې
خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو
یوا ځې "هایکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف
وُ چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې
مضبوطې کړې........ دا جاپانے صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې
ددې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوټې قلمونه ولګول او نن دغه بوټے وده کوي
او د یوې تنه ورې ونې شکل اخلي. د پښتنو
سترګو ته ئې داسې رنګا رنګ ګلونه سپړلي دي
چې ښائست او سینګار ته ئې سترګې برېښي." [15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا
هم کوي. لیکي:

"میں ادب کے ادنیٰ مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا
ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
کی چنداں ضرورت نہیں۔" [16]

ګران ښاغلے دلته یو وارې بیا تیندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جواز نهٔ پیدا کیږي
ادب څهٔ شریعت کورټ خو نهٔ دے او که چرې د ښاغلي دا
ارمان وي چې ګني هغه دې د ادب وړے مفتي او منلے شي نو
بیا پکار نهٔ وه چې ځان ته ئې د ادنیٰ مفتي نسبت کړے وے
ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه رایو ځائے کیږي
او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کیږي. دا حقیقت دے چې د
اعلیٰ د تلازمې او د علم د وصف نه سېوا مفتي مفتي کېدے
نهٔ شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے
ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادنیٰ
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي. بیا هم ښاغلي
ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادنیٰ مفتي د نسبت سره فتویٰ
د منلو او حجت قابله نه پاتې کیږي. خو زما په خیال ګران
ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وېل غواړي چې ما هر څه
فرمائیلي دي یا زهٔ چې هر څه فرمایم. هیڅوک ئې هم او نهٔ
مني. یا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسین د ادنیٰ او مفتي
ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادنیٰ مفتي تاړنهٔ ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بیا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسین هایکو ته
بدعت په کوم خیال وېلي دي ځکه چې د تخلیق عمل یو
مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هایکو د تخلیقي زړهٔ
چاوُدون راز ښېدلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

Scanned by CamScanner

نو بيا ولې ښاغلي اباسين چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی
دے دا ناروا خبرې کوي څو داسې ښکاري چې په ګران
ښاغلي د بدعت معنیٰ په سم ډول نهٔ ده منکشفه شوې
او د تفهيم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت
ښکار شوے دے.

د ساهو ليکوالو د څلېرېشتم اپريل دوه زرم د روداد
ترغنده ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صيب دا سوال را اوچت
کړو چې لکه څنګه چې په موسيقۍ کښې خپله ځانته يوه
پېژندګلو لري آيا هايکو هم په پښتو موسيقۍ کښې ځانته
يو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ را پيدا کولے شي او
که نه.

د ښاغلي ډاکټر صيب په خدمت کښې عرض دے چې
موسيقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي. عموماً
هنرمندان او نقادان د موسيقۍ شمار په لطيفو فنونو
کښې نهٔ کوي. او ثانوي حيثيت ورله ورکوي. نو اوس
که چرې هايکو د موسيقۍ په زير و بم نغمه نغمه نهٔ شي نو
بيا هم د هغې په ادبي مقام کښې هيڅ کمے نهٔ راځي. دويمه خبره
دا ده چې هايکو هم غنائيت، لے، آهنګ او ردهم لري نو
هيڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پيدا نهٔ
کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد اياز غزل او ښاغلي
شکيل ناياب هايکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړهٔ راښکونکي موسيقۍ د نشيب و فراز سره ئې راز و
نياز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه
خټک دا خيال هم ښکاره کړو چې هايکو په پښتو کښې ځکه
خوښېږي او مقبوليت ئې بيا موندلے دے چې په پښتو
اولسي ادب کښې ددې سره تړه دونکے صنف شته. اوس
تحقيق پکار دے چې هايکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي
ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې
ښاغلي قلندر مومند ددې خيال سره اتفاق ونکړو او
څرګنده ئې کړه چې هايکو د جاپان يو معروف او منلے
شوے شعري صنف دے. لهذا نهٔ دي پکار چې مونږ دې
د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د
لټول ضد اوکړو. او بيا په داسې صورت کښې چې هيڅ
قرينه پرې دلالت هم نهٔ کوي. زما په خيال د ښاغلي
قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بلکل درسته ده. ځکه چې
هايکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنيادونو
رابېله کړې شوې ده. که چرې دا ووېلے شي چې د هايکو
جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي
ادب کښې نو مناسب به وي ولې بيا هم که په دې سلسله کښې
څوک تحقيق کول غواړي نو قدغن پرې نهٔ دے لګول پکار.
ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زۀ منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذیبي او ثقافتي جرړې غوڅول دي. یو باشعوره فرد یه هم داسې نۀ وي چې داسې یه اوغواړي خو زۀ دا هم نۀ غواړم چې هایکو دې د پښتنو په میلمه دوسته سیمه کې له څۀ جرمه تهمتي او بې له څۀ ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خیال دٛ چې د هایکو او ټپې موازنه او مقابله غیر فطري ده - بیا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقید جولۍ د بیش بها ملغلرو نه ډکیدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هایکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون" د پښتو ادب کمپیوټر هایکو "کښې تفصیلي خبرې کړې دي نو بې ځایه به نۀ وي که د پښتو ټپې په حقله هم څۀ اووایم.

دا حقیقت دے چې د ټپې کښې توصیفي اړخونه شته خو ځنې خویونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا ښځې توان نۀ لري او په ذهنونو یوه سترې کوونکې خاموشي خوروي. د مثال په طور هره ټپه د" یا قربان "یا "لکه زار" نه شروع کیږي چې د لوستونکي یا اورېدونکي په وینه کښې د یکسانیت زهر خوروي - او ددې ډانګورو د ملاتړه بغیر یو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان" یا قربان " د ټپې لازمي جز ونۀ مني. بحرتقدیر ددې نزاعي اړخ نه یو طرفته دوېمه خبره دا ده چې ټولې ټپې په یو

واحد، متعین او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هېڅ حال کښې د خپلو تاکلي شوو اوازونو دائره یا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سُرونو له جادو نه نشي راو تلے چې زما په خیال د نرګسیت یو رنځ دے.

ځانګړې پروفیسر داورخان داوُد لیکي:

" د ټپې خپل یو مخصوص او محسوس هئیت FORM بحر یا اهنګ (Rhythm) دے چې په یوه نیمه[18] مصرعه کښې یو ډېر اوږد او طویل مفهوم بیانوي"

نۀ پوهېږم چې ځانګړې داوُد صیب د یوې نیمې مصرعې په ذکر کښې " یا قربان" په څۀ مصلحت نظر انداز کوي. بحر نوع زۀ منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقیقت دے که یوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او یو رنګ جامه اغوستل ئې وظیفه کړې وي نو د ظاهري لباس یکسانیت به ئې د ښائست د ګڼو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ سترګې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوې فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپړلې به ئې ښکلا ګانو ته ګټکول په لاس اوورېدل غوره کړي. نو باید چې د هایکو منکرین او مخالفین د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قیمتي وختونه بې ځایه د ټپې په وکالت او د هایکو په مخالفت کښې نۀ

Scanned by CamScanner

ضائع کوي . بلکې ټپه دې د نوو ، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي ، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي . خو دا کار ډېر ریاضت ، لوے سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي . کېدے شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي - دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستومانۍ لړې نهٔ راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ازم کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي د اضطراب کوکه به ورته وهل زیاته ښهٔ وي . ما ته پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو درون وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبهٔ په ځائے اودرېږي نو ورستو شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه ، بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي اوسي . ځکه زهٔ غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي - ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا مخې وي نه چې د ټپې د انقطاع . اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نهٔ وي . نو لازماً به خپلې پښې مضبوطې کړي . کنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واوروي .

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه نهٔ صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي . بیناغلے سعید ګوهر ددې فارم او هیئت تعارف ، په دې ډول کوي .

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په درېمه مصرعه ختم شي - ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي - اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي . د دویم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي - دا ددې صنف اوله برخه ده - ددې وزن د ټپې د ورمبۍ مصرعې مطابق وي - دې نه پس دوېمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخرې مصرعې وي - دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخرې مصرعې دے ."[۸]

مثلاً :

اندېښنې مه کوه جانانه
داخو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې
ستا د ګوګل په ښاريه کښې
ځان ترې ساته بچې اوږده لري لاسونه
کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه
ځکه خو وايم چې ډېر مه کوه غمونه
اندېښنو خوار کړل تر شودو سپين بشرونه

لوستونکي دې پخپله فيصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختيار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه ويل پکار هم دي. زما په خيال دې عمل د يو نو زاېدلي صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوې صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هيئتي تنوع هيڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د يو صنف د پرمختګ خيال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهيل خټک د مجموعې ټپه ايز هم دے د مستقل عنوانانو تر لاندې آزاد نظمونه ليکلے شوې دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې ورمېږ مصرعو سره په قافيو کښې تړلي دي او بيا ئې د يوې ټپې په ترڅ

نظم سرته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج يا کلائمکس ورته ويلے شي. خو متاسفانه زه به دا اووايم چې د ښاغلي سهيل خټک ټپيز هم د ټپې په ستهږګه کښې هيڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خيال ترخپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زيات د ښاغلي سهيل خټک د ټپيز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووايم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې هيئتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښې د ټپې د پيوندکارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زيات موزون به ځکه وي. چې په داسې واړه صورتونو کښې د ټپې په قديم فارم باندې هيڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو ګټو لټولو او اوږدو مصرعو اميزش د هغې جامعيت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي يعنې ساختاني ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحريکونو رنګا

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نه لنډ او تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به په دې اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د یو خاص قسم ګرېز او څنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې په بنسټ ده هایکو به نه ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زمونږ د خاورې سره هېڅ خپلوي نه لري. آیا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده ور رسولې شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زیان او تاوان ور رسېدلې دې.

زه دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلې شعري صنف نه دې خو ولې که یو بهرنی صنف د پښتون د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او بیا په ایمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله دغې خدمتګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فیصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانه د خپلو وفادارو په مرګ مړه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځینې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکیف دا حقیقت دې چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوی مقام پیدا کړې دې چې تصور ئې هم نه شي کېدې دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونو کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دې. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږده په اوږده او دروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د ټپې او هایکو موازنه پخپله د هایکو د مقبولیت او بریالي کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل ۲۰ کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلې ولې په هایکو د پښتنو په سیمه نه صرف ځواني او ځوبن راغلې بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روښ ثبوت دې چې هایکو نه صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده بلکې د پښتانه ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځینې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هایکو کښې یې لږه تخلیقي زور پروت دې ځکه چې کمزورې ځینو نه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندې نه شي ساتلې زما یقین

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے دَ هایکو دَ منکرینو بې ځایه ضد و نه په هایکو دَ اسمان رفعتونه ته یوړه نه یوه ورځ خامخا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې دمنې غښتې، ژوراثار او ژوندي شهادتونه رابنکاره شوي دي.

اوس که زما دَ خبرونه څوک دا غلط تاثر اخلي چې ګني زهٔ هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو دوی بد به کوي. زما خو دَ زړهٔ له تله دا اواز راپورته کیږي چې دَ پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې رابیداریږي او ژوند پرې روښانه کیږي.

زهٔ مخصوصوم چې دَ ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته دَ ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځني موقعو مرسته ضرور کوي خو دَ یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې دَ داړه مباحثو باوجود دواړه اصناف دَ پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو دَ یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده. بله دا خبره چې اعلیٰ ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو دَ جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر دي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه دَ خوبنې او ناخوبنې باعث ګرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق دَ پښتو ژبې او ادب بهجې خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو دَ پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ اوس هایکو دومره ورکه سپکه اوبې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخـــذات

(۱) آزاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هایکو تجزیه ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ، ۹ ، مای ۱۹۹۸ء .

(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء .

(۳) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .

(۴) مشتاق مجروح یوسفزے ، اٹی اینډ کو هایکو ، غیر مطبوعه .

(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز بابو جهنډ روډ پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء .

(۶) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .

(۷) مشتاق مجروح یوسفزے ، اٹی اینډ کو هایکو ، غیر مطبوعه

(۸) ایضاً ″ ایضاً ″

(۹) ایضاً ″ ایضاً ″

(۱۰) پروفیسر داور خان داوُد ، پته او جدیدیت ، ص : ۹۷ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء -

(۱۱) پرېشان داوُدزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور

خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت یوونس نیې جي ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

(۱۲) اباسین یوسفزے ، ہائے کیوں ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن

(۱۳) ایضاً ″ ایضاً ″

(۱۴) ″ ،

(۱۵) زبیر حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فروري ، کال ۱۹۹۸ء -

(۱۶) اباسین یوسفزے ." ہائے کیوں " ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ایډیشن .

(۱۷) پروفیسر داور خان داوُد ، پته او جدیدیت ، ص : ۹۲ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعید ګوهر ، " دَ پښتو شاعرۍ اووه اصناف " اولس کوټه ص : ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخیص دے چې دَ ګران پروفیسر داور خان دَ قلم کاوش دے . لهذا دَ هغوي په شکریه او ډېره مننه -

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار یمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د کلهم انسانیت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله د نبوّت ختمه کړه

نښته پروا که سنګسارېږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کېږي خوند نه کوي

نن مې له هر څه نه یقین پورته شو
میاندې چې هم بچو کېږي فرق کوي
اوس به د چاچولې ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس در کېږي غښې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مړي ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ځان کړې ملجا په بیا مې نهٔ پېژنې
مور به د ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې د داسې پښتنو پرده شي
چې د اننګو ګلونه اوشوکوي
تر هغه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

خهٔ په سکون سره ژوندون تېروُم
یو خوا یتیې کښې او بهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
وېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما د وینې ډرپ ختې دے

وائې جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله خهٔ د پردو نهٔ کوم
چې خپله مور رابانډې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که د خېرات نه د خانانو د مرګ
غریب د خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې یوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زه له ځانه داسې ورک شوم لکه
د میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تا خپلوي
دومره پاسته که ددې خوږ کاڼي وو
نو کېدړانو به وو ټول خوړلي

شمېر زه د کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انتظار ویو له ځمه
مینه کوه خو راتر غاړه نه شي
چې د جامو استرې مې مانه نه شي

بازار کښې ګرځې ښځه ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووینې څادر کړې په سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېرینې ښځه داده چې زړه کړو صبر
اوس د انصاف طمعې له چانه کوې
غله د قاضي کور کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګیر شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څهٔ
پېغلې له کوره په تلوار راووځي
رب دې جوړې کښې زمونږ خیر وا چوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شبېرې تبې به راځي نهٔ په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کره ځي

نو زما شونډې به پترې نهٔ نیسي
زهٔ چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخي د هېرېدلو نهٔ دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېم که مې تږول کلې په کانړو اولي

وائې زما غریبي بدي نهٔ شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکې
راته ودونو کښې کالي ښکلوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوږو تندوی پروا نشته دے
وائی په ګېډه دې ډېره یم خو
راله پیدا چرته د سر سپوږی کا

○

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مینه زما د غلو ځمتا خو نهٔ ده
چې ئې په لاړو کړ کوے شیرینې

○

دا چې په څهٔ فریب کښې ګېره ئې ته
ستا سر تېزی به هله ما منلې
که د اوبو لاړه په ژړنده نهٔ وه

په پېټو ستړګو پرې باور مهٔ کوه
شیرینې پام کوه چې تېر نهٔ اوځې
د مُلا منډه د جُمات پورې وي

○

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګینه حادثه ده د ژوند
شیرینه ژاړې چې مې سر غوڅوي

○

بې ځایه نهٔ دي ویربېدل د بنګلو
زما د تندې انتها داسې ده
بُت هم رېبېږي چې زهٔ ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د ړندو دے تاته ښهٔ پته دهٔ
ته د کمڅو ولونه مهٔ پرانیزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

ربّ دې کړي خیرخوا شګون ښهٔ نهٔ دے
پښغله دوولۍ کښې هغې کوږ ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څهٔ ننګیالي دي قاتلان د سیمې
د سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خیرخو بې حسي خوره دهٔ
بُت خو ساکاني اخستلے نهٔ شي
څوک به په کاڼو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوے شو د تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چپو ته د سیند
کتاب ورلړه کړو کلان دانیسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نهٔ لري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېریانو په دوولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سټېټس زمونږ د لارې ځنګ خو ندوے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د ښکالو ناه په يو دو را اوځي

زړهٔ اخر صبر کړي سلګو کښې وائي
کوه چې هرڅا سره مينه کوے
خو شپې له ځان کورته را اورسوه

په هيڅ فريب دلاسه کېږم مه ناه
کټ چې پردے شو خو د نيمې شپې شو
سترګې مې نهٔ وړځي که ډېر ستړے يم

زړهٔ کښې مې اور د ميني بل څنګه شي
د حيا په کور کښې چې شړيږي زما
لوړه ژوندۍ • انغرې مړهٔ پراته وي

ځمه سلام د هوا کانو په رُخ
يم د سپېريانو د وړلای په مثال
ځان راته مهٔ سپاره بې کوره نهٔ شي

شو نړه مې رو رو د بچي شنه کېږي
اوزهٔ په دې سوچ کښې راګېرېمه چې
دوه توري يو تېکي کښې ځاے څنګه شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داړې وهمه سرچینه یم دَ ژوند
تابه لیدلي وو رنګونه زما
خو کهٔ دې سترګې پټې کړې نو وې

○

زهٔ خو دنیا ته فرښته ښکارمه
ږیره له دغې ویرې نهٔ خرایمه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نهٔ شي

○

څه بې حسي ده په ماحول کښې دینار
پراته دي قتل توریالي دَ وطن
زهٔ هغې مون باندې بېګم سره ځم

اوس به په دې کښې تا ته څهٔ وایمه
زار شمه ستا له سادګۍ شیرینې
منې زما او خو ښه خپله کوې

○

دَ برسنلوې ګل ئې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مېشته ئې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

○

چې دې بهص کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیرینې زما
خولې ته تو ګلې لاړې نهٔ راځې بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

واڼې ځوانۍ به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګي ته غاړه نه ږدمه زه

ځه به مې اوس کفن کښې هم نه وینې

o

نن یوې ښځې خپل خاوند ته وېل
سختې بې ځایه په ورو مه کوه

ته چې زلمی وې تا به څه نه کول

o

له سپینې ږیرې دې حیا راځې خو
مه وایه دا چې فرښته یمه زه

ته څو مره وران وې تا ته ښه پته ده

د حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږم مه نه
زه د ځوانۍ د خوب تعبیر غواړمه

o

بلا ختلې دې په سر رقیبان
خدای شته چې نور ورته هېڅ نه وایمه
خو لږه منډه تړې ضرور خلاصوم

o

د مېنې لار کښې چې تېندک شمه زه
شیرینه اووایې په خود کښې اوسه
داسې د لوړې نه په دوو ولې یې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سېلاب يوړله

شيرينه وائي له تا زار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نه دے
وائي که اور ته مو هم واچوي نو
د مشرانو فېصلې به منو

ماشاه غوښتلې وو او دا شاه اوشو
نن مې له هر څه نه باور پورته شو
چې مې د مرې کېږې چيچل اوليدل

دلته انصاف د چيندخانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوبائيلې که پوزه کټې

او وائي خپل عزت په خپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

غوښتنې ستا تورې ښېښې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اووائې هاګۍ واچوه

○

منم دَ مینې تقاضې منمه
قسم دې ما به هېڅ ویلي نهٔ وو
خو واړه چېې خولې مېږو اوخوړې

○

څوانه څوانې او دَ سپرلي مازيګر
داسې په یو بل کښې غرق شوي وومونږ
چې رانه ورکې دَ خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نهٔ لري
حد کښې دې اوسي ګني ښه به نهٔ وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

○

تېښته دَ ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شیريني
خو ګوته اویو کښې دوبېدل ښهٔ نهٔ وي

○

خدائے شته دښمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لویه دَ ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم فریب دې خوځوا کښې دَ ژوند
ستا څوانۍ مړګ مسکۍ مسکۍ ګوابنونه
دَ محرومۍ احساس په شاتمبوۍ

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
کښې نو زۀ خو دَ قاتل اوښکه يم
ماله به څوک په زړۀ کښې ځاۓ راکوۍ

ژاړي له سره لوپټه لرې کړې
واخي بهر له کوره شپې مۀ کوه
کښې نو ځان حلالوم لاليه

دومره پوهېږې نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچي ورک شي چې ما اووينې
لا حادثو هوښياره کړې نۀ ده

څوارلس کليزې پېغلې ماته ويُل
پوهه په بخت ده په عمرونو نۀ ده
تابه دا خپلې تجربې دهوکه کړې

خوشحالېدم ورته بې ځايه هسې
چې دَ کيرړې تبسته مې اوليدلې
پرې مې کړې مې ځان له دَ برېتو څوکې

Scanned by CamScanner

شپه کښې له کوره پښتنې نهٔ اوځي
مرګ دې روا دے خو ځه خپل کالهٔ ته
دَ نمر ختلهٔ نه مخکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پرق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو تو د شپه بيا
ما سره ستورې پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ يم خو شړېنې زما
دَ زانګو سېل چې را روان اووينم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پړېز دوه ښکله په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسي بې خوندي نو تهٔ
دَ خپل ميړهٔ خبره هم نهٔ منې

هرو قلم ترې راخستلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړې له ځانه وائي
راله په لاس باندې کړې جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائي چې ستانه زړهٔ اوزګاره شمه
بيا به ځاروو ته بوتاوه کومه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څهٔ او چاته څهٔ بانه شي
دَ شلو ژرندو که راوتې وې خو
ګېر شوې آخر دَ لوېټې پسکې ګټې

○

خلقو په ما بدګمانۍ کړي دي
ثابت که یو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې ګلي نه کډه کوم

○

نوره مې هیڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تېندکه

ګرانه شوه ډېره دَ پښتو پالنه
پلار ئې په موږ باندې جرګه کړې وه
لور ئې دَ شپې تیارهٔ کښې کور پرېښے دے

○

غلهٔ راختلي دي په کور، غلې شه
سوچ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

○

راوړي چې ماله پلو شې دَ سحر
څوک ئې پلوٌ قدرې هم اونهٔ ویني
کورته دَ شپې تیارهٔ کښې ځان رسوي

Scanned by CamScanner

طوفان یې یو نسي جولۍ ته د چا
واڼې نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

په ژوند کښې کټه او تاوان څهٔ وې لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور یې نن پلار ته په حیرت اووېل
خدائ شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

اوواڼې نهٔ پورې کوم تکریزې
رانه چې بل وطن ته ځې مېنه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اولګي

د پښتنې کومه ادا اوستایم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ یم
له آئینې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پورته هم کتلې نشي
آ چې سرتوره را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوېږه لوېږه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپارږه سپارږه اهسونه ښامه کوي

ستا د څوانۍ تاو چې راپورته شي نو

اوبه اوبه شي ټول د داوړي بتان

زه ځمه تپوس کوم او ته ځمه وايي

یوه خبره دې هم روغه نه وي

تا جوړ په اوبو باندې سوري کړي

خوښه دې خپله ده خو یاد اوله

ګرځي به تل خاورې په سر سپوږمۍ

چې د خاوند ستر ګو کښې خاورې نولې

د ښار ما حول درنه ښادر لرې کړو

یاد کړه جهاز چې به راپورته شو نو

شوې به کوټې ته په یو دو دننه

وایي بې ځایه طمعې مه کړه له ما

او تره دا ټټو په سپوري ګنې

څوک به سپوا مانه خرابه نه وي

زه یې له ځان سره حیران کړمه نن

ما چې ترې او کړلو تپوس د غم

پیغلې انګړ کښې په خرپوسو شولې

Scanned by CamScanner

یم د تعبیږ د بلا کانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړم ځان
یاران په بهره باندې پیاز کړ ځوي

دا ښه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوبنیان خلق په بهره وهي
بل خوا څوک گفت قدرې کولے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خوږغوندې شو
له ځانه ورکې ښائسته پېغلوکې
مسافران درته یادیږي کنه نه

مئمه دا چې ستا د زړه ښه یمه
خو چې زما گریوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شوکومه له تا

ستړي په ما باندې بنجي تورې دي
کورته په وږه موده پس راغلمه
په سرو جنازو مې استقبال مه کوه

دومره زبیخلې یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کور کښې میوه اونیسي
په ما د کانو بارانونه کیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واټې خوشبو ستا د بدن رازونه

○

خولې راته وازې حادثې اونيسې
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
موږ د ژوندون په کوم پړاو پراته یو

○

ما ورته ويل چې کله مه پرېږده خو
منې کېده نه خکه تېر مابښام يې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د یکنک په خوند پوے شمه زۀ
ذره هم خپل سې ته نۀ پرېږدي ما
شېرينه ماته مېلوکان کېږوي

○

دا نۀ چې پوے نۀ یم په سود او په زیان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زۀ به په چتې پسې باز پرېږده مه

○

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د کمڅو ولونه مه پرانيزه
چرته تيارۀ لار کښې تيندک نۀ شمه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
څانونه غلي کړي چې ما او ويني
څه رازداري خو شته د مور او د لور

زه چې د سيند چپو ته ګورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کېږدي
وائي څه او وايه چې څوک يمه زه

ښه روغ رمټ يم چې بهر يمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاويذ کړے دے

دا حقيقت د چا نه پټ خو نهٔ دے
د رنګ سپېرو پسې ړندېږو ځکه
موږ په صحرا کښې اوبهٔ خوړ کړے دے

موږ به سپوږمۍ ته دوه پښو ختلي
افسوس خو دا دے چې زموږه د کور
درشل که او درېږي، دېوال پرېوځي

ښکري په اچوو کښې په خيال شرمګوه
چې په سينه کښې مې غورځنګ راشي نو
په درياپونو کښې کشتۍ لاهو شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سېوا له دې نه څه وایمه
بنګړي دې مات شه د پېنزېبو سره

دومې ستم به څه تعبیر کوي څوک
ښه چې مې غرق کړې نو ښېرینه واني
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند ګېرې شوې
د میاندو تینو کښې شوده او چ شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېوليږ خوشحالۍ اوخورې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره دېرې معجزې دي منم
خو زه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے يوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کښېږدي په سر د یتیم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره خوځښت په دې ښکلو زما
چې يې په زړهٔ پورې ښهٔ کلک اونيسم
دَ ښائستونو ، دَ جمال شاعر يم

دې کښې به راز څهٔ وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزي تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وږل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې دَ لور له سره شال رابښکلو

څو به په خپلو کښې ښتو کوو مونږ
څه چې ارمان دَ زړونو اوږدو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نهٔ نيسي

ساه راله دوبه دَ سپرلي هَوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَچا نه اوکړم
دَ ګل سينه کښې هم دَ کاڼي زړهٔ دے

دَ خدائے نه اوېرېږه ، غلے شه بس
سکنې ما ښام دے لاړو نمر پرېوتهٔ
خوله به دې ګونګه شي خبرې مهٔ کوه

Scanned by CamScanner

څوک ترې خبر دي
دَ ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

○

اوږدې ماړهٔ شو
څو ملکان دَ کلي
دَ لوږې مړهٔ شو

○

څومره چې وړاندې
نو اسمان هم راکوز شي
او بو ته لاندې

قد مې لوړېږي
او جينکی دَ کلي
ما ته پخېږي

○

غم مې لږ سپک شو
ما اوښي ته کښتل
ځان دانه ورک شو

○

مخ مې بد رنګ شي
چې پيرې هوا اوکي
آئينه زنګ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دې سينو کښې
شپېلۍ مه ږوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

○

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنګې

○

لوټ شو اخلاص کښې
اووايه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
څو که د پلار وي نو هم
ژړنده به وار وي

○

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وايم رښتيا دي

○

پېغلې چې پاسي
د ږېرو خولو نه ورته
لاړې راځي

Scanned by CamScanner

دا مېندوي ښارېږي
په هر قدم خوځوي
د خلقو څېرېږي

○

اور کښې انغښتي
ستا تصويرونه ګورم
خوب رانه تښتي

○

کور ته دې زړه ځي
ژرنده د سوال : پياله اوبو
چېرته کښې ګرځي

په ټال چې ځانګي
ځني زړه ستړي پېغلاي
اور ته وردانګي

○

مخ چې دې ښکل کړم
خدائے شته د هرې سيمې
خاورې به ګل کړم

○

نيت دې خراب دے
ګڼي نو هر وګړے
ګل د ګلاب دے

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساړه اوښي مانه
په کومه لاړلې تهٔ
دَ زړهٔ درمانه

○

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له بڼې سپک شي

○

جنګونه کيږي
په تويودو دَ وينو
تندے ماتيږي

وينې به تل څکي
چې دا ښاريان هميشه
پےٍ دَ بوتل څکي

○

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

○

بل په ما اور دے
دَ اوښکو دوؤ څاڅکو کښې
ى حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دړدونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

○

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وینې ختکېږي

○

سپېلي پچې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ زده کړے کله
د زرکې چال دے

○

داڅهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور د کلي
د ښار بازار دے

○

زړهٔ مې غرقاب شو
د اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

Scanned by CamScanner

خوشې فنکار ئې
دَ پېغلو بُت سازَوې
هسې اوزګار ئې

○

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس به ولاړې

○

هسې به ونړشي
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوځي
کومې به شنړشي

شمارې بس ستورې
دَ شپې راپاسوې ما
ګار راله ګورې

○

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړې
دَ ګلو لښتې

○

سندرې وائې
را ټول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

○

او وائي پوے شوې
ته چې مئين شوې په ما
لاړې توے شوې

○

تيكاله غواړي
لمبه چې نكړم تنور
بچي مې ژاړي

كور مې زړه تنگ شي
چې نيمه شپه ججره كښې
د بنگړو شرنگ شي

○

اوس هسې ژاړې
نه راځې خولې ته بېرته
تـو كلې لاړې

○

دا څه قيامت دے
ځواني دې شوخه ده او
تصوير دې نت دے

خوشې دستور شو
پاڼه چې ستا زیړه شوه ،
نو ځکه دې سور شو

کور کښې تنها یم
اوس به د زړه زخمونه
چا ته زه ښایم

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وائي کوکو یم
راته پسخېږي تپې
زه هایکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري کاڼه مخونه
په آئینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نه شي
د چا په لاس کښې

ستا چې ښکالو شي
د زړه درزا ستړه شي
هوا په رو شي

ځې زما سپورې
وائي هر څه منم خو
راته به ګوري

ژوند خوږه ترېخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زړه مې ويښ دے

راته ځغستېږي
وائي غني ډېره ده
واورې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو ګل اندامه

زما حيا ده
منم چې لوړ ستا ده خو
ښځه زما ده

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پړونه نغښتي
پېغلې را اووتلې
له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زه
دار مې خطا شي

زړونه درزېږي
چې آیینې جوړېږي
کانې ماتېږي

زړونه مې رنګین شو
راکښې مستې راغلې
سر چې مې سپین شو

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
ځه مخ دې تور شه

سر که مې سپین دے
په هیڅ هم نه پوهېږې
سودم ته شین دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ کلي خلق څه رانده خو نه دي
خدای شته مری ته به دي لاس پرېوځي
چې دَ هتیانو غلا په تېښته کوي

اووائې ټول دَ اکیجن کسے دے
ایټکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک لېوني نه دي چې تا یادوي

زړه غوڅوي دَ اوازونو فرېب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوي
نو په پنجرو کینې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګینه حادثه ده دَ ژوند
خپې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
یو بل ته اوس دَ مینې خط نه لیکو

دَ خپل بنایُست له زوره نه دي خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
داېر مې کچه کړې چې منتر پخوي

شېرینې تا سره له دغې ویرې
وادهٔ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوږ دن ماته شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کتابونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بیا به د خېر طمع له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

چې مزدورۍ په کومه ورځ اونه کړې
بچي ئې توله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نمانځي څوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې ئې زما دیدن دایاد شي کله
بلې ته اوښکې په سره غرمه کښې
زر د کونتو سېل دا والوځوي

ناساپې کړنګه کړي نیازبینه وائي
د زړه په سر مې په ټوپک اوولله
خو چرګکې په لاس کښې مه رانیسه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ زړهٔ درزا مې په اختیار کښې نهٔ ده
ښار کښې جوړ اوشوله دَ بم چاودنه
دَ کور تمبه دې په یو درز درې شوه

یوسمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور ورونه بند کړل په ما
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځائے راکوي

یوه جګړه کښې زمونږ دَ ګلې
خلقو رانښکل دَ ادیرې حدونه
نتول بیا دَ یو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځایه ما سره ایرې مهٔ وهه
ډمه بس ډمه وې که هر څهٔ وائې
نهٔ دَ چا لور وې او نهٔ خور وې دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثانې نشته دے
چې څوک یې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځوانې په کور زړه کړي

دَ ستومانه زېږګې یې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شې ورته ما وویل
دَ لېونے شونډې یو رپ اونیوې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې مانه اښتر وېيو اخلي
ساه په سکېندو شي ځه په ګرانه واني
ستا سوځه خيال دے د وادهٔ ياره کېږي

په چاپېر چل کښې خرابي دومره دي
په کومه ورځ چې پړې سختي اونکړم
وېم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا د پاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
ښځې به څوک په درسال کښې کوي

ته د ژوندون د مايوسو علاج يې
خوږې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نهٔ کوي

داسې نڅورې کړم ازمېښتونو د ژوند
شېرېنې ستا خانه بد وش يادونه
اوس د زړهٔ دشته کښې پړاؤ نهٔ کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګډاوې ګيا دي اشارې ماتوي
او هسپيان خپلو کښې ګپ لګوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

جرم د چا، سزا د چا لویه ده
یو د پولیس له سترګو ځان ساتي او
بل په یوه پیسه قانون خرڅوي

سپک راته مهٔ ګورئ که غږ نهٔ کوؤ
ګنې خوبونه به مو هم کړو حرام
موږه د چا میراث خوارهٔ خو نهٔ یو

زړهٔ یې غلبېل، زلفې یې تار په تار وي
وېل یې زهٔ ډېره بې خونده یم
ګنې نو تهٔ هم هېرېدې شې له چا

شیریني او باسه زکوٰة د حُسن
دا آفتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خیرات نهٔ کوي

سر به بې ځایه دار له څهٔ خوږوُم
د پښتنو له هوښیارئ نه لوګي
کورونه وران کړي چې جګړې سازوي

په څهٔ پوهېږې نهٔ ماشومه یې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونیسي

Scanned by CamScanner

لاس راله مهٔ راوړه نادانۍ جېنۍ
بلا ګړمې ده په وجود کښې زما
پام چې پېترې چرته لمبه اونکړې

ډېر تورزنان به داسې هم اووینې
چې ئې سرګند شي د ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تور پورې کړي

شیرینه اووائې په ډېره مینه
چرته خو لار غلطوه لا نیه
ویرېږم لار چرته غلطه نهٔ کړم

چې څهٔ بلا ئې تهٔ ښې حسه جینۍ
زما د زړهٔ د قیامتونو درزاء
خدائېګو د کاڼي بت کښې ساه راولې

یې د سرو سپینو خزانه شیرینې
درته خراب د چا نیتونه نهٔ شي
کمځۍ را اوسپړه، ماران پرانیزه

دا نظر. ونه به تېندک خوري ضرور
ستاسو د ښار کېږو ورږو لارو کښې
وه کملالیه سم کړ خپدلې شي څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژوند د حسن ننداري څه کوو
درانهٔ پېټي ونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته څو که څرته ملا نېغه کړو

پرېږده چې ښېغلې ځي په خپله لاره
چېړه يې مه کښې ستومانه به شي
تورې ټچې دي که لاپارې شولې

وايم چې ټولې ستومانې به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اونهٔ رژي
کور ته چې راشمه نو لا سترې شم

شېرينه اووائې قربان شم له تا
غزل غزال مې راخورېږي په زړهٔ
ستا هائيکو رانه ټپې هېرې کړې

دوه ورځې ژوند دے تاته بسهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه د ناز مېرمنې
سر کښې پرېږده د شېطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چې قدم بدم د کابل جينکی
راته په لارو کښې شيندي ګلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زهٔ یې له سترګو نګېدو اووېستم
ماله قسم راکړي چې غږ مهٔ کوه
او خپله ټول کلی خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوږې نهٔ دي
غریب سړے یم خو ګل ښائسته زما
دَ چا عشقونو ته پسخېږ مه ته

ګڼ تصویرونه شي خوارهٔ په ذهن
عیږ چې په نیمه شپه زمونږ کلي کښې
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حسن انتها خبره ولې نهٔ ده
غو ټېدے چې ګل شي په قیامت کښې دَ ژوند
ځان راته وېښ خدائېګو پیکه ښکاره شي

زنه مې اونیسي، سترګو کښې واني
خلق خو خلقو باندې چل نه کوي
کور نه په نیمه شپه بهر مهٔ اوځه

سیند ته ګلونه ورکندار کړي واني
څهٔ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مینې کتابي مینې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دَ یاران شپې را ښکې شي کله

هاغه ماتم شي راپه یاد دَ کلي

کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

دَ انتظار هم څه حدونه شته دے

چې تر قیامته وي ولاړ دغسې

بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وي دَ ښائیست دَ بڼ شمشاد حسینې

چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې

لکه په ګړو کېنې چې اوبۀ وي روان

زما دَ ځاورو کور جوګه نهٔ ؤ ستا

شپږ ېنې ما په اسمانونو غوښتې

څهٔ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولي

چې په خندا کړې قیامتونه دَ ژوند

بېغلې دې تا سره سیالۍ نهٔ کوي

توبې ویستلې یو نوکر وېل ئې

کور کښې چې صبب نهٔ وي بي بي ظالمه

ډېر ناروا کارونه اخلي له ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې څه اوکړي، رېبي هغه
لار کښې کښېنه مه خپله لار اخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته دے

تاوده، ساړه که دې د ژوند اوبیدل
پېغلې مستې به درنه تېرولې اوځي
بیا به په تا باندې غوټه راشي

سترګې له دغې ویرې نه پرانیزم
زما د زړه په رنګې تېق اونه چوي
ته چې شېرینې پوکنهي پرسوې

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مړې ته وانه چوي
د کور انګڼ کښې څوک دېوال نه وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زړه د تېول کلي نه نفرت ورکوم
ته راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منئ او که نه
که لږ مو هم سست کړو په ښځو پړے
بیا به ترې ګڼهې او بېزې جوړې وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړونو کښې اور د مینې بل کړې کښې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدایګو واوره کښېږي سړې

راته ستا یاد داسې سرور راکوي
لکه د ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې د ښار پارک کښې راټولې وې نن
وښل یې راغله یووېشتمه صدۍ
ځې چې د کور درشلي اوغورځوؤ

شرېښې زړه د ے نرم ټوے نه دے
نمائشې اوښکې عبث تویوې
کاڼې اویو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي د قام د وړو
لکه د چرګو د بچو بغرې شي
اونخلي خپلو کښې ډېران بیلوي

لن انتظار د محرومه نې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نه وي
نو په هاګو باندې بچي نه کښېني

Scanned by CamScanner

د قام تور سري دې سر تورې نه شي
تازه تازه غومبرې غومبرې پېغاې اوس
کړي خېرات پسې ، دا کې غورځوي

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د کوږ چارې مزدوري هم اونيسي

مات شي بېخي د مصوّر قلمه
زما د خيال د شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې ټول دې په اوبو وړي دګي

لا به شاملاه صداي هم تېره شوه
خو لا زمونږ وطن کښې هاغه رنګې
خالق د خار نه راوتلي نه دي

وېل مې راغلله يو ويشتمه صدي
دې کښې کوڅه کښې يو ملنګ چغه کړې
سحر را او نه ختله، شپه تېره شوه

تا به وېل چې مړه ژوندي ستا يمه
خو داسې کوې مجبوري دې وې نن
فريم نه چې تا زما تصوير دي کړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
ما نه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په ختنګل به مې اوده پرتاه وې

دومره کم عقله ئې زما لېونی
اوس د چا خولې خو څوک کښېنولې نه شي
زما په سر پا سره شر مه کوه

موږ په جامو کښې نه ځائېږو په دې
چې دا ده راغله یو ویشتمه صدي
کور که مو وران شو، نو پروا د څه ده

اومنه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چتي راکوې
ستا په کنار کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې اووې حیثیت څه دے ستا
وېل ئې غواړم چې بربنډ نه شي څوک
پرتو غابسونه جیچوم لالیسه

پېغلوکې ناوې خپل خاوندته وېل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خو څه ستا لاسو ته ناسته نه یم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه مې تق اوچوي چې ميچن ګرځوي
شپېلۍ غږ به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دا نېستي غوټۍ کړي

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غوړځنګ غوړځنګ بهېږي د شپې ځواني ده
سپوږمۍ په دې کښې هم ستړونه کوي

د شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړه د بې خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګله اوورېږي د نکهت قافلې
لاله د ګل ورمه ورمه خورېږم
خوبونه وینم تعبیرونه وېشم

ټوله د زړ او زوړ خيره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نه شوکوم
څوک د جرګو هلو پروا نه کوي

د نوي نسل څومره لوې زړونه دي
د پلار نيکه هلو ونه هم ورکوي
په اديرو باندې پلازې اودروي

Scanned by CamScanner

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نهٔ کوې
لور دې مدام ما سره ژبه کوې

لږهٔ سر تېزه ده ید خو یه نهٔ ده
که دغه یو عیب ترېنه هم اووتو
نوره قسم دے وېره بنهٔ جینۍ ده

تهٔ هم په پوزه باندې نهٔ پرېږدې پېچ
زهٔ هم دَ هائې بلهٔ پرېشر مریض یم
زموږ دَ دواړو ګذاره ګرانه ده

دَ نمر پېتاوي ته لا ناست نهٔ یمه
چې څوک تمبه زموږ دَ کور اووهي
اووائې خان وېل چې بنکاره له به څو

خدائے شته که غم وي که ښادي دَ کلي
واغوندي پېغلې دَ رېښمینو لباس
په ما دَ اوسپنو نینې اوچیچي

په بې اسرو پورې خندا مهٔ کوه
بس کړه دَ خدائے نه لږه وېره اوکړه
دَ چا آزار دې چرته اونهٔ وهي

زړه به اخر څنګه زما شي په ځاۍ
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نه وي

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نیکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا میوه یې هم نیولې نه ده.

دې کښې څوک لاره د منزل اوموي
ګوره ځنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې
د اورکو قافله لوټ کړله چا

موږ ځکه سر باندې خېمې ګرځوو
چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي
برق د بجلۍ شي د باران شپه شي

باران شېبې شېبې وریږي مګر
اوروښه بل دي د نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

داسې کله ځاځکې ځاځکې کېږي ګلې
دا تمندغرت زړه مې اور اوبه کړي
شا به شپې شپې را اوورېږه

د خدای کارونو کښې څوک څه اووائي
ماچې ئې طمعې د خوږو کولې
د کړېلي نه هم ترخه اوخته

یمه په هر ښکلې مئین شیرینې
واړه رنګونه چې راټول شي په ځاې
تربنه د نمر سپینه رڼا جوړه شي

بیا چرته پېغلې ستومانې اوباسې
ګېنې نو داسې چرته شوې نه وو
د کوږ غنچې او د چینار اونو کښې

وائي جولی بد مې تر څوخالي وي
ګلونه نه کېږي انګنې کښې زما
ما چرته شاړ کوهي ته اوغورځوه

زما ژړا ئې د زړه تاو کموي
د پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې ځارې د بارانونو لاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسپاري خلق سرو لبو ته د ژوند
راشي بيا يو ساعت له نه اودرېږي
ښکلي، زمونږ د وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو ئې پښغلا کړم پيدي
سر مې ماتېږي لېونی نه شمه
يوه د سپين ګوټي خو راکړه کنه

پېغلو کې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
واله بجلۍ سخته جټکه راکړله

ښه مه سمه دمه وي کاروانه کوچي
خو د شهلا زړه کښې څه غلا ده ضرور
ساک تري سيلۍ يوسي چې ما اووينې

د زړه دردا واله په ځان اودروي
تک تک چې اورم د ګړيال، شېرينې
وايم که ما باندې څوک وږې کوي

ګڼ اوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرګ غلې شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګروکان اوترې

Scanned by CamScanner

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شي
پیې چې ماشوم له د فیډر ورکوې

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټ اووایې
د سرو نتکۍ راله جوړې او که نه

سم له ما ښامه چراغونه وژنې
په تا کښې څه ناڅه تیاره خو شته دے
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کارونه د چا وس کښې نه وي
هر څه کېدے شي لېونۍ خو کله
کملونه کېږي د انځر اونو کښې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوړمه چې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اونښکې مې سترګو نه رواني نه دي
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب یې ژوندي لره خو سوبې کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي آباد شو مقبرې ورانې شوې

○

د زړه زخمونه چا ته ښایمه نه
ښکلې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړه د سپېلو رنګونه ستایمه نه

○

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه ښکلې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

○

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه یادوم
ټول تعبیرونه رانه خوب اوخوړل

○

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي شاړ ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما تصویر ته ئې زړل وېښل ئې
پېړۍ دَ مرغۍ مې درله هم راوړي وو
اے دَ انځور کله چې چرته به ئې

ښځه زورور دي مشران دَ کلي
چې دَ لمن داغ ته مې گوتې نیسي
او نېغه لار راته ښودلے نهٔ شي

مړ نهٔ شم ځائے راکړه دَ زړهٔ په کورکښې
تا ودهٔ ، ساړهٔ که دَ ژوند ما اووهي
زما به ډبل نمونیا شي کلي

شپېینه گونجې په تندي راولي
وائي رښتیا رښتیا خبره کوه
ستا دَ جامو استري په څهٔ ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تمیز دَ جنس او دَ جمال نهٔ کوي
اووائي ټول خوندونه یو رنگي دي

ستا دَ ښایست دَ فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اووېښنم
ما دَ بېوړۍ په ټال کښې مهٔ ځانگوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو همځولو ته شیرینه وایي
سر ته یې خبر شه خو باور یې نشي
رغېږي نه د پشکال لېوني

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونې
درنه په لاره ښېرېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو وېل موږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خاغا چا سره لار اخلي

ي د نازونو لوڼاي شیریني
ځان چیاله ورنه کړې په لاس [illegible]
کني ډکلونه به دې تول والوځي

وایي کیاڼي دي په سر سترګو منم
مانه باد وهي غلطي شوي دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې له ځي

میاندې په داسې پښتنو بورې شه
پاسي پردې تور سري او تختوي
بیا یې د خوېندو خوک تپوس نه کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې خبرې څه جواز خو به وي
خدای شته چې چا د چا نه غلا کړې ده
د باز د جالې نه تېښوس الوځي

خدای شته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلو کښې خوېندې سوزي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښه نه وي
هېڅ بیا له خپله ځانه نه شي خېر
ښځې دا پاسي خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه څله کوې
پرهېز ده د سر سپورې دې مه ورکوه
خدای شته د کور اوښي څوک نه پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چینار چینار ځواني شېرینې
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساکاني نه وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه دې له غمه تېرېدلې نه شم
هر څه به ستا له پاره غاړه بندومه
بس کنه لار رابانده مه جوړوه

په مرو حساب دي تماشګیر د حسن
ستا د نظر تاؤ يې چې اووهي نو
د کیکدانو اونې چیږې اونیسي

ستا نرمېدو راکښې سختي راوسته
چې را رواني دې شوې اوښکې په غم
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼه شوې

په څه نا ترسې اوړېدلې یمه
وائي که بل چاته دې اوکاته نو
ستا کېږدۍ کښې به اوبه اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو یاد اولره
چې جوارګرو سره مینه کوې
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوې

مینه کوو خو مینه پېژنو نه
ته د هوا په اس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولې دې ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پره د ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه د مار خپله ده شیرینې زما
لږه په خیال کې ځه سرتوره نه شې

اوواني ګرانه! ښایسته پېغله یم
یو د ناموس سودا مې مه کوه نو
هر څه به ستا له سره زار کړمه زه

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زه
خبره وا روي شپېلۍ کښې وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووائي ژوند دې شوګیرو او خوږو
په نیمه شپه چې اوبه خور له ځي نو
خدایګو زما له زړه نه اور پورته شي

سترګې به خاورې د پېغلوکو ور شي
د شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
ته چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

رب دې په دې خبره ما ښه نيسي
پېغلې د ښار داسې پېکه پېکه دي
لکه چې خوند تښېناه اوبو اوړې دي

○

منم خبرې زما عادت نه دے خو
چې پښتنې پکښې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

○

نور به عذاب څه نازلېږي په مونږ
پکښې تور سرې چې سر تورې نه شي
بيا ئې په ښار کښې څوک عزت نه کوي

شړېږي پېانې اوښه ځوانۍ بېله د مينې
باران که لږ چېرته اوورېږي
نو هسو اسکانې مسو د چم يخې شي

○

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اوويل
ګرانه! که ماله دې پتلون راوړو نو
په دوه ميله ټوپک به ځان اوولم

○

درنه واده بڼي لښه اووېسته
جوړې خاوند دې زوزد اوخته
تا خو د بوټي نه بلا غو بنتله

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره د لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا د اوږدو زلفو بلا واخلمه
د ژوند طوفان کښې په چا ملامهٔ تره
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژنې څوک

د محبت له عظمتونو نه زار
چې د زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډا کانې کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوئ چې هر څهٔ کوئ، ستاسو خوښه
زهٔ د پردې ډېران څڅله یمه

ماتېږي کاڼي تل په کاڼي باندې
زهٔ جاروګے چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دې ډېران له لتې

زورې په ځائے دے خوغور ځنګ نهٔ کوم
ګټې په ما باندې د ښار مېرمنو
نن د ګټانو غوټې هم اوخوړې

Scanned by CamScanner

خدایه شته هیڅ پاتې ملامته نه یم
لوږه او تنده وکه وژلم نو هم
چې رته مې لاس چاته نیولې نه دی

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړی شومه زه
شیرینې تا سره مې ښه کړې وو

خدایګو په خوند پسې د ژوند راندې شو
اې د ځوانۍ د تقاضو سپرلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شیرینې ږده ناوزګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مړګ درته یادېږي که نه

د زوراور اوبه په لوړه ختې
آ چې بد خویه یادېده کلي کښې
د خپو تلې مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خوږ دوب دې کړمه
زه به چیکس کښې خامخا راتلمه
راته چې ملاوه ته په اوبو کښې وې ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره سېل له دَ سيندونو نهٔ ځم
هسې ترې هم زړهٔ صبرولے نهٔ شم
او دَ مېنې غوښتنه بلا ګرمه وي

سر توره مهٔ شې خوَ ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سينه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ايرې کړې عبث
په جينکو هرو ځوانې رانهٔ شي

چې خهٔ کړې هغه به رسې مدام
پکښې نيلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پر دو پښتو کښې کړوندې مهٔ کوه

يو ځاځکے وينه راکښې پاتې نهٔ شوه
تورې شپېلۍ چې کله ما اوليدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

او خاندې غوړ کښې راته اووائي پټ
تاته به ځان قلقلاخان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

Scanned by CamScanner

اووائي ټولې دَ قسمت لوبې دي
خلق لګيا دي سنګاکان لوټي او
زمونږه ننګې مېښې پيې نهٔ کوي

وائي تر څو پورې به زغم دَ ستم
زهٔ درته کور کښې لمغړې کومه
څې په کوڅو کښې لوړغې کوې تهٔ

کم عقلې هسې پرېشانه ئې تهٔ
دَ عيبت غسونه بوجه خو نهٔ وي
سترګې ينهو باندې درنيږي کله

منم چې کمهې محرومې مو دي خو
کلې زمونږه هيروشيما نهٔ دے
چې دَ سپېلو پکښې وړې شنډې شي

مينه اوباسې له زړګو نه ويرې
اوس که اوبنان ساقي شيرينې زما
نو دروازې دې دَ کور تړې نهٔ شي

آخر به مړ شم که دا حال وي زما
هيڅکله مې يو ساعت له نهٔ اودريږي
آ لېونې مې همېشه يادوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تت چې دې نهٔ شي دَ ښايست رنګونه
ځان زهٔ دَ مرګ ښختو ته نيسمه خو
لکه دَ سوي لاس په تا ساتمه

اوواٸ تړول دَ اکسيجن کمے دے
هيڅکو ته هسې خوشحاليږې څله
څوک ليونې نهٔ دې چې تا يادوي

دومره بلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هيڅ نهٔ شمه
دَ کوهي خټه په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړې سينه لويه کړه
څومره خځلې ورته اوغورځېږي
خو پليستيږې نه رواني اوبهٔ

دَ ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوې
راته معلومه دَ رقيب توره ده
ما دَ جبو له مارهٔ مهٔ ويروه

ستا په فرېب کښې ښکله راشمه زهٔ
زما دَ ژوند غرمو کښې سر سپين شوا و
تهٔ لا دَ تورې پشکال ګيدړ ئې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوړو شخوندونه وهي

خپله ګناه چې يې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هيڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مصروفيانې دې شک کښې اچوي ما
بيا دې څه کنده کنستلې ده جوړ
راته چې خاندي او شپېلۍ غږوي

زما د زړه درزا بې ځايه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه يمه
خو مطلبي په خته اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو وېرېږمه زه
زما احساس داسې ښکلن غوندې شو
څوک په دې ګلې کښې چينې اوچې شوې

وړيل يې رب دې پکښې خير واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
بلکه هاګۍ چې څوک اومه اوګوتي

Scanned by CamScanner

وائې له هر چا په ما ګران دے ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې ئې مړ کړي چې ترې خلاصه شمه

چې مې په زړه باندې تیاره راځي نو
سر کړې سر تور لوپټه او غورځوي
وائې را اورسېږي پېړه بابا

را باندې خوا د خلقو مه ښخوه
مونږه چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته د ډېرو پکښې غوا لنګ شي

کومه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چینار اونې له مونږه اوځي

رب دې کاڼه کړي د شیطان غوږونه
ښه په مړه ګېډه مې تېر ماښخوتن
په ګل وریښو لېچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کارکښې کار مه لره
ښځې ما خپل سړي ته پرېږده ګنې
تا به په دړو کاڼو طلاقه کړمه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شېرينې ما باندې احسان مهٔ کوه
زما دَ زړهٔ زخمونه نهٔ رغېږي
څو چې ګزک نهٔ شي پرسوب اونکړي

* * *

لاس يې تنګ شوے دَ خاوند دے څکه
واڼي که ماله يې نتکی جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاوُرې ورواچومه

* * *

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې دَ ژوند زهر ګوټلي نهٔ دي
څکه دې زمکه باندې خپې نهٔ لګي

خدائے شته جنګونه خوښومه نه خو
ددې خيبر ضمانت څهٔ دے چې
زما دښمن به په ما ډز نهٔ کوي

* * *

له دې نه لويه خوشحالي به څهٔ وي
ستا دَ خاورين وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي ژمې ژمي کښې

* * *

ميانديې دې لارې دَ بچو څارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه ستېشن اودرېږي کله

Scanned by CamScanner

زۀ تقاضې دَ محبت پسېږنم
شېرينې ښنګ کښې مې ويرېږي ښله
پاخۀ رنګونه په اوبو کښې نۀ ځي

اووانې دومره نادیدکه نۀ یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
دَ سرو چاړۀ په ړمانه منړمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېړے هم ازارکړے نۀ دے
دَ کلي خلق مې په څۀ قتلوي

زۀ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړۀ نۀ سوزي ؟

ډېر په بې ځایه وخت دې اورتلم
داسې لل کل شومه شېرينې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګې اوشړي

تۀ به له لوږې نه مړشوې نۀ وې
ښکارې ! ښکاره بې انصافې دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچې راوړې وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته ژړا د زړهٔ د درد نامه ده
چرته مې حق د چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې د چا اوښکې دي

ساه ترې وتلے شم په دوو ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وايم سر دې اوخوري
څوک به پليت ډنډ ته اوس کاڼي اولي

نور د فريب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ د دوو مېښو کټې خو نهٔ يم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووينم
وايم که ناوې د وطن کونډه شوه

د خدائے قدرت دے څهٔ به وايمه نه
هغوي په ماکوي دبکې د قتل
څوک چې ځپان ځان نه شړے نهٔ شي

د بې حسۍ هم و څهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شين بوټي کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په زړه کښې مې هيڅ غلا نشته خو
دَ چم قضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شې

تپوس کوم دې کښې ګناه چاته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مينه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چانه نهٔ غواړمه
که وس مې اورسېد شيريني زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخليق له درده څهٔ دي خبر
ګوتې چې نيسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړي

او وايه پاتې په تاوان کښې دې څوک
ستاسو چرګان هم په خوله بنهٔ نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې اوخوړو

زهر خوارهٔ دي په قضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنئ علاج مې هيڅ اونهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

ډېرې بې خونده چینګې دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ باتهٔ روم وروته

انډېښنې هم وې دَ الوت لارو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هر څهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګورې پام چې غلطي اونهٔ کړې
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یو

رڼا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ چیا
خدایګو په ذهن مې تیارهٔ راولې
دا بیخ وتلې دَ بجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو سپوږمۍ په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خونده وسیلې لټوي

زړه مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې ورېږي خوروي

منم فضا ئې معطره کړه خو
خدائې شته دا حق ورله ورکړې دے چا
هوا په څه وښې ورېږي د ګلو

محبتونه فاصلې نه منې
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

شپېنه وائي که سېلۍ راغله نو
خدائې شته چې پړه ځي را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وښو اوخوړه

په یو نظر چې به ئې زړه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانه مې د وجود اونه ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده دا ستا دَ وس خبره نهٔ ده
هغوي دَ سر په سپوري اور لګوي
څوک چې خشاک له دَ کور اوني وهي

دَ بد نصيبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شيريني
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

هيڅ پلنبې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له څهٔ وجې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سرتورې پېغلې ماتمونه کوي

ډېرې شلېدلې. دَ رقيب سترګې دي
چې آئينه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپي څرمن په ځان راواچوي زر

وينه مو جام نهٔ شي واورينه شپه ده
منم شيريني ډېره ګرانه ده خو
کټوې پخه کړه دَ زيتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

بې وسه شوے یم بې ننګه نه یم
په بد حالۍ باندې مې مه تېروځه
غوښه که اوسوزې پېتۍ نه بنځه وي

داسې ناراسته کړو د ژوند عیشونو
اوس چې بجلۍ لاړه شي سخت اورې کښې
ځان ته بېوزې هم وهلے نه شو

د چا ناموس پکښې جوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې د رنګ مېشته وے
هلته د کاڼو بارانونه کېږي

زه تقاضې د مینې بنځه پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څه د لوبو ګوډاګے خو نه یم

منم چې هیڅ ترېنه سازېږي نه خو
د چا د سپ سپورې هم نه ورکوې
له تعبیرونو نه خوبونه بنځه وي

دا تقدس مې له ګناه ویروي
راته چې جنته شي ګلرنګې، له تا
د ګوتم بده مجسمه جوړه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکښې هیڅ لارې دَ منزل نښته دے
ترې کېږ چاپېر دي دَ صحرا ریګونه
انسان په ورانې جزیره کښې اوسي

○

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو وار خطا پېغلې له خپلې ویرې
دَ ازغکي اوبهٔ په ما اوڅکلې

○

غلے که ناست یم خو خوځېږمه زهٔ
ما خاموشی کاڼے کولے نهٔ شي
غرونه لاوا شیندي چې غر اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ بږدمه خو
ښهٔ ته به ښهٔ بد ته به بد وایمه
حجره، جمات کښې خلق فرق کوي

○

پرېږده دَ ښځې بد دې مه وایه اوس
که دې دَ لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به تهٔ ختله

○

ورته چې وایم ښائسته جینۍ ده
شېرینه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

شپې چې اوس ښارې د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښائست د موسيقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نهٔ وي
چې مې په ټول وجود د ناز مرهمنه
لکه د ژمي د غرمې خوره شي

اومنه به هسې د شپې مهٔ وايه
نمر لا ورمبۍ څرېکې وهلې نهٔ وي
چې لار کښې لوټ شي د ورمو قافلې

وږمه وږمه شي په هوا کښې ورکه
او پاڼې پاڼې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې گل شوه پکښې پاتې څهٔ شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه يمه
د ډاکټرانو دوائي نهٔ خورمه
اوس به په ځان څهٔ تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څهٔ ووايم
چې زهٔ د خپلې تندې حال وايمه
نو په سيندونو کښې اوبهٔ اوچې شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې ځله
چې لوړه تنده شوه سپوا کلې کېنې
دَ ښار په ښنک باندې دواکه پرېوته

○

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
ځ به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

○

وائي شګونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپېرينه وائې له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپلنې دردته لوګي کړمه زهٔ

○

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نيمه شپه کمسې پرانيزې
پېرزيان راپاسې په ما کټ واړوي

○

چې هلو ځلو ئې هيڅ خوند او نکړو
کونړې وښل هر څهٔ په شرق اولګه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شېرينې ستاکياې په سر سترګو خو
که دې زما دا بده ورځ اوليده
درنه به اوتښتي د شپې خوبونه

خاځا زړهٔ به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نهٔ وې
تا د کچه خوبه راپاسولم

بس چې نهٔ کړې له درشل نه قدم
چې ئې دوښې د پلار له کوره اوځي
پوے شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودرولے شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئينه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نهٔ شي خو
اوواڼې دا خَل راته غين مهٔ کوه
بيا به قسم دے داسې کار نهٔ کوم

پخنه توبه که ئې ويستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
پرے که اوسوزې خو وَل وې پکښې

Scanned by CamScanner

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پهانسۍ تختې ته ما خېژوې
اووایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائے شته چې کاڼے جوړ په کور شو زما
مېړمنه داسې لله کله شوه چې
لګیا ده توت ته بېکیانه وائي

ستا سر تېرې خو یادېدې کلي کښې
نن دې د چا ستر کې لیدلې دي چې
د پوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تورې وژهٔ
نو تا به کړیکه کړي چې غرقه شومه

مردار خوارهٔ وي د ذلت سره مخ
رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه
پرېږده د بل په نمړۍ شخوند مهٔ وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولے نهٔ شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدا ئے ښته چې ساه زالله تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به ئې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس ډغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکه ځان بناڼې شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووے
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وي چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومنځ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینځ

سائنس دے ګنهو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي ده دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي ښم
هېڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې ښکو ته اوس پام کړي زما

توبې او باسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې او کړم
زه لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰـه وایمه

نن را ته جهل کښې یو قیدي او وېل
هره خبره باندې سوچ وې پکار
تو کلې لارې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې نور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

لږ خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره باندې مړي دښمنان
څله ئې زهرو باندې اووژنه

زه د انسان بې حرمتي نه کوم
خو چې وېنا د پیغمبرؐ رد کوي
نو کوڅه ډب سپي ترېنه ښه ګڼمه

د سیاسي رهنما ژوند خاورې شه
د امرسې خوند ئې په خوله کښې وي لا
یو زوراور ئې بې نېتې کسه کړي

اش پرېوځي په ماحول د ګناه
د ښار له خلقو جوړ غیرت اووتو
دوه ازمري یوه پنجرې کښې اوسي

موشګافۍ دي ئې په شرق اولګي
چې شریعت سره په لاره نه ځي
بېځي زه داسې تصوّف نه منم

څنګه وي نوره د ایمان کمزوري
دانه چې اوس د جمعې مونځ شي قضا
زړه ئې کښې زره هم ملامته نه شم

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځې صفا خبره اوکړه خو
ګڼ مطلبونه تر يې ياران اخلي
چاته له ويرې اوس سلام نه کوم

ګڼ بناسټونه مې په سترګو کېږي وي
خو بې وسه يې رانجور داسې کړي
لکه د ناوې مخ په اور اوسوزي

بې حيايه ضد دې داسې رېز مرېز کړم
لکه بد بخته ښځه ښيغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هيڅ ترېنه طمع د انصاف مه کوه
چې عقيده يې جوړه شوې وي دا
جنګ کېږي روا شي ناروا کارونه

زه پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم بيوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته خپرې بدلوي

وښل يې داسې خپه خبره نه وه
خو هيڅ بې هيڅه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شوملې څکلې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مه وایه، نه پټېږي نس په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غړېدلو سترګو هیڅ نه وینم

د تکلف محتاجه نه ده، مینه
وس چې دې نه رسي زما لېونیه
تا وده ستونه راته خله کوي

کله مې په کور کښې هیڅ درک نه لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله خپل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا د مینې سپکاوے ګڼمه
تنده د ګل په پرخه نه ماتوم

اونې په دغه غم کښې ځان اوخوړه
زما چې مېوې به دې موسم کښې
د چا سپېرو جولو ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مه اړوه
دا ته چې یل یربنېږوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پیسې دا ښښتانهٔ اوګټي
ټوله شپه دې ګډوې جیره کښې

زار دَ ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پښتې له لونې هم نهٔ موې

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
دَ شپې چې پاسې دَ ډنیا قاتلان
په کانو اولې دَ کوڅو بلبونه

دا بې نیازي دَ محبت اووینه
وائې دَ لوږې نه دې مړه شمه خو
رانه به ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

دَ نرخه مهٔ اوځه دَ کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو ځوک په چم مالت کښې غلانهٔ کوي

پېږ چې دَ تې ماشوم له نهٔ ورکوې
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ساینس دا معجزه هم اوویسنې
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زیږې راولي

○

چې ئې په ټي. وي اشتهار اوکتهٔ
وښل ئې دا په نیغو دیر ظلم دے
دوو نه سیوا بچي راوړلے نهٔ شم

○

دَ خدائے کارونو کښې څوک څۀ اووائي
زما نظر چې په لټون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې ښۀ نۀ لګي

هسې بې ځایه خوشحالیږې په څۀ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ ماد په زهرو باندې نۀ مرمه زۀ

○

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم ساړۀ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نۀ کړي

○

سترګې په دې کښې څۀ مړې شي دَ چا
چې سیر اوړۀ ځان له پیدا کړمه زۀ
نو دَ کارغانو سیل راتول شي په ما

Scanned by CamScanner

دَ چاپه نهٔ غوښتلو هيڅ اونهٔ شو
دَ دوو په تېر کښې ئې لښ اوزېږول
خاندانې منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څهٔ لکۍ خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ يو لاسه ختلې دے پړق
تا چې په خپو نکريزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څله
له دې نه لويه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسې خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټيټوي
خبره ستا زما تر مينځه ده او
تهٔ دَ بېګم نه مشوره اخلې

رښتيا وېنا به په هرحال کښې کوم
سترګه زما دَ هيڅ نه هم نهٔ رپي
په ما توتان څله څنړې شيريني

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

وې مبارک ورته د زوئے واده شه
خو ښتا د سپین سر نه قربان شم ابي
پاسې له میانه و نه چې شو کوي

هر څه چي وو خو تا پاره جوړ نه کړو
راته په شا چا تپوسے کړ جوړ
داسې چي خولې پورې دې بچه اوترو

درسره دا خبره منه مسلمه
که زړهٔ دي تور دے له دنیا نا هلهٔ
نو بیا د کور سفیدي شله کوي

څوک د فطرت لارې نیولے نهٔ شي
زخم چي سیوا شي تا ته ښهٔ پته ده
ګرانې شهلا، اتش فشان شي غرونه

نن چي مې شونډې ورته اوچیچلې
وښل ئې خپل علاج په وخت دې پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چینجے شوے دے

څوک تر پښه سمه ورځ بیدلے نهٔ شي
راغبهٔ ئې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکاري چي بیا چاته اوبهٔ خړوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

دَ وږښ دا لوړے احسان به څوک هېر وي
لا چینکه دَ لښو کالو نهٔ وي
دَ پېغلتوب غوريځنګ ې ملا ماته کړي

چا له هم نهٔ ورکوي ځاے په زړهٔ کښې
په صفايي باندې ئې مه تېروځه
هرو خپل ځ دَ اُیینې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اصه
که سیادلی دې په ځان راوستلي
سر به هرڅهٔ ته ور په خولې کړه زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس دَ مینې رانیکلو تا
دَ سینه چپو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه ګڼه
خو ما څهٔ داسې اوریدلي دي چې
خپله برجو له پردي باته ښهٔ وي

دَ ژوند په هر پړاوُ تنور لمبه دے
دَ بارانونو انتظار مهٔ کوه
چرته وريځې غرغنده اونکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مه وښئه خړې پرېږدوه
يتيم که وي هم خدائے خوشحاله کړلو
خو د ژړا عادت ترې اونه وتو

چاته د سپي سړي نظر نه کوي
هسې بې ځايه پرې ځان مه سپکوه
کاڼے هغه درونډ وي چې پروت وي په ځائے

د حقيقت زهر کوټلي دي ما
زه خو د خوب دنيا کښې نه اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوي

وينې ئې اوڅڅکې زما د وجود
ما ډاکټرانو باندې مه ګرځوئ
رب دې د خولې لاړې دارو کړي زما

زه بدګمانه ستا په مينه نه يم
خو څنګه زده کړم د راګونو ژبه
مزدور غريب د لوږې غوږ نه وينې

شيرينې دا يو اعتراف به کوي
درد د خندا پرده کښې مه پټوه
خلق د مات لوښي اواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږمۍ، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستړګو کښې خوب دَ ګودر پاتې نهٔ شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
روبے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) ګرفت، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼې دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي
پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم۔ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library